

evolució bifurcada cap a *morren-* i cap a *mornell* amb la síncope habitual darrere *r*. Moll coneixia ja el 1929 *mornell* de CastPna., però *morronell* de la costa Sud val., a Sanet (AORBB II, 341); i a l'AlcM hi atgeix Pego; Amades-Roig només tenen notícia de *morranell* (BDC XII, 49), *morrenell* i *morrenella* (BDC XIV, 40); de l'Alt Empordà tinc *murranel·la* a Cadaqués i *muranéll* oït per mi mateix a Colera (1958). La forma amb *r* simple i sense síncope consta bé, amb més extensió: a part de les dades literàries i locals que en dona AlcM¹⁰ de Mall. i Eiv., *muranéll* diuen a l'Alguer («ormeig semblant al bertrol», Griera, W. u. S. VIII, 100) i molt abans ja ho havia escrit així l'Arx. Ll. Salvador a Menorca en fer-hi fer el dibuix citat; *muranélls* vaig sentir jo a la mateixa illa, a Fornells, i és *morenell* la forma que dona EnrValor dels caçadors de cap a Castalla.

De fet és a la pesca de morenes que consta especialment destinada aquesta mena de nansa, encara que també s'usi per a l'anguila i alguna de les varietats es dediqui al llobarro etc. Però el meu informant de Colera feia constar especialment la forma allargada (que sembla ser en més o en menys dada vàlida pertot) i això és el que és necessari per a la longitud de les morenes (vegeu el gravat del peix en AlcM), que poden arribar a tenir un metre i mig: l'especialitat per a la morena consta formalment a Mallorca segons el DAG, i per a totes dues Balears en AlcM, i és el que em féu constar, espontàniament i abans de dir-me'n res més, l'home de mar que m'acompanyava per les cales i puntes de Fornells. No cerquem, doncs, més etimologia que aquesta derivació.

Només queda per comprendre la formació amb la terminació *-ell*. De tota la informació que hem aplegat ressaltava una majoria aclaparadora de dades relatives a les Balears [1388] i tant o més al P. Val., des del Sud fins a la zona Nord i arribant fins a Tortosa (segle XVI); al Nord de l'Ebre a penes hi ha res, només les dues dades entorn del Cap de Creus, però a l'home de mar empordanès no li desplaça la navegació llunyana i pogué portar-ho d'allà; dubto molt que s'usi a la «Costa de Llevant» (AlcM, potser a base de la procedència corrent de les dades de Roig i Amades), car almenys sé que no ho he sentit en ma vida a gent del Maresme. Hi ha, doncs, un fort indici que el mot deu ser d'època mossàrab, i llavors s'explica tot per la pronúncia de l'àrab, que canviava *-ale* en *-əl*=*-el*, i aquest seria catalanitzat en *-ell*: la història del port. *cotovel* < mossàr. *qobīl* (COTOBELO, DECH II, 228a) amb la coneguda imela (com en Pego PAGUS, *Lutxent LUCIANUM* etc.).

Nova confirmació de tot plegat tenim en el *morenell* d'Eivissa i Mallorca que ja va recollir el DAG. (id. AlcM) «lloc roquer i foscuenc on solen habitar i criar les morenes i on els pescadors van a cercar-les». En un mot, en el nom de la nansa tenim NASSA *MURAENALIS (o VERTIBULUM M.), i aquí tenim CAVUM *MURAENALE 'el catau de morenes'.

*Morenella derivat tret de *mornell* a la manera dels augmentatius femenins (*cistell/cistella*, *rat/rata*, *grau/grada*): al Palmar precisaren que la *mornélla* és quatre

vegades més gran que el *mornell*, i que és la que posen a la sortida de baix del cóp, en direcció oposada al *mornell*; en el Nord hi ha *morrenella* (BDC XIV, 40) i a Cadaqués uns versos de l'Avi Firmo (1974) recorden «a la platja de l'Ar(e)nella / a l'istiu algun senyor / que hi pesca amb *murranel·la*».

¹ Crec que hi ha *mo-* pertot, car la declaració de CROs (1764) que *morena* és «vulgar» per *murena* no es deu fundar més que en l'etimologia.

Morenada, *morenejar*, *morenell*, V. *morena* *Morenes* 'hemorroides', V. *hema-* *Morenet*, *moreneta*, *moreno*, *morenor*, V. *moro* *Morenós*, V. *morenes* (HEMA-) *Morenot*, V. *morena* *Morens* única grafia acceptable del NL que AlcM escriu *Morents* amb grafia desmentida per la pron. *muréns* amb oberta, per les dades antigues i fins pel sentit comú *Morent*, V. *morrir* *Morer*, *morera*, *moretal*, *moretar*, V. *móra* *Moreria*, V. *moro* *Morerol*, V. *meló* 'teixó' *Moresc*, *morescar*, *moret*, *moretó*, V. *moro* *Moreu*, V. *móra* *Morfar*, *morfea*, *morefat*, *morfema*, *morfeós*, *morfic*, *morfina*, *morfinar*, *morfinisme*, *morfindoman*, *morfinomania*, *morfo-*, *morfojen*, *morfogènia*, *morfogènic*, *morfografia*, *morfologia*, *-lògic*, V. *metamorfofi* *Morfondre*, V. *marfondre* + *Morfonologia*, *-ògic*, *morfofi*, V. *metamorfofi* *Morfullar*, V. *marf*

MORGANÀTIC, pres del b. ll. *matrimonium morganaticum*, abans *matrimonium ad morganaticam*, és a dir, casament en què l'espòs no garanteix a l'esposa i a la seva descendència més que l'anomenat *morganàtica* o *morgangeba* 'donatiu del matf' (al. *morgengabe*), que aquell feia a mans d'ella el matf del dia de la boda. □ 1.ª doc.: DOrt.

Morgar, V. *morca* *Morgó*, *morgonar*, V. *murgó*

MÒRIA, pres del gr. *μωρία* 'follia', derivat de *μωρος* 'ximple, insensat'. □ 1.ª doc.: 1932, Dicc. Co-rachan.

Moribund, *moridor*, *morigar-se*, V. *morir* *Morigeració*, *morigerar*, *morigerat*, V. *moral* *Morigó*, V. *mugró* *Morilla*, V. *móra* i *múrgola* *Morillera*, V. *móra* *Morillo*, V. *moro* *Moriment*, V. *morir* i *monument* *Moripol* és MANSIO PAULI (variants amb dissimilació o metàtesi), E. T. C. I, 35.

MORIR, del ll. vg. *mōrīre*, ll. *mōrī*, id. □ 1.ª doc.: orígens.

Bastant sovint en docs. dels Ss. XII i XIII: «La casa de Sen Pere --- clerges --- ara no n'hi està for un, e aquel *mor-i* de fam», Alt Cardener, S. XII; «quem leissàs *morir*», «l'endernà al vespre *morie-s* En Josa», «eren *moris* en lur poder» (Conca de Tremp, 1242; Gósol, 1250: PPujol, *DocVgUrg.*, 4.17, 8.25, 15.14, 15.71); «Hom tantost com és nat, comensa a *murir*, cor cascun jorn s'acosta a la mort», Lull (*Do. Pu.*, § 17.9). No cal dir que abunda des dels principals autors del període inicial (Jaume I, *VidesR* etc.), i que